

POSTANOWIENIE

Dnia 7 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Zbigniew Kapiński (przewodniczący)

SSN Marek Motuk (sprawozdawca)

SSN Ryszard Witkowski

Protokolant Edyta Demiańczuk-Komoń

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Marka Zajkowskiego
w sprawie **Ł. D.**

oskarżonego o czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 7 sierpnia 2024 r.

zażalenia obrońcy

na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2024 r., sygn. akt I KK 86/24

o zastosowaniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania

na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. oraz art. 538 § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł

zaskarżone postanowienie utrzymać w mocy.

Marek Motuk Zbigniew Kapiński Ryszard Witkowski

[J.I.]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 1 czerwca 2023 r., sygn. akt III K 115/23, w pkt 1 uznał oskarżonego Ł. D. za winnego popełnienia przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k., za które – na podstawie art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. – wymierzył mu karę 12 lat pozbawienia wolności. Nadto, w pkt 2 wyroku sąd przypisał ww. oskarżonemu popełnienie – w ramach ciągu

przestępstw – czynów wyczerpujących znamiona występku z art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, wymierzając mu za to jedną karę 10 miesięcy pozbawienia wolności. Łącząc powyższe kary jednostkowe sąd orzekł względem Ł. D. karę łączną 12 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności, zaliczając na poczet tej kary okres jego zatrzymania i tymczasowego aresztowania od dnia 27 czerwca 2022 r. do daty wydania rzeczony wyrok.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu – po rozpoznaniu apelacji wniesionych przez obrońcę oskarżonego i prokuratora (na niekorzyść) – wyrokiem z dnia 24 października 2023 r., sygn. akt II AKa 204/23:

1. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że:
 1. w opisie czynu przypisanego oskarżonemu Ł. D. w punkcie 1 zastąpił zapis: „*działając z zamiarem ewentualnym*” zapisem: „*działając z zamiarem bezpośrednim*” i jednocześnie podwyższył wymierzoną karę pozbawienia wolności do lat 14, przy czym uzupełnił podstawę prawną skazania oraz wymiaru kary o art. 4 § 1 k.k.;
 2. podwyższył wymierzoną oskarżonemu w punkcie 3 karę łączną pozbawienia wolności do 14 lat i 4 miesięcy;
 3. w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Sąd Najwyższy – po rozpoznaniu kasacji wniesionej przez obrońcę – wyrokiem z dnia 18 lipca 2024 r., sygn. akt I KK 86/24, na podstawie art. 439 § 1 pkt. 2 k.p.k. uchylił ww. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu oraz zmieniony nim wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu i sprawę przekazał temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 18 lipca 2024 r. – wydanym na rozprawie kasacyjnej – na podstawie art. 538 § 2 k.p.k. w zw. z art. 249 § 1 k.p.k. i art. 258 § 2 k.p.k., zastosował wobec Ł. D. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres 3 miesięcy, tj. od dnia 18 lipca 2024 r., godzina 11:40, do dnia 16 października 2024 r., godzina 11:40.

Zażalenie na to postanowienie wniósł obrońca Ł. D., zaskarżając je w całości. Obrońca zarzucił:

1. naruszenie art. 258 § 2 k.p.k. poprzez błędne jego zastosowanie w sytuacji, gdy kara realnie grożąca oskarżonemu nie jest karą surową; oskarżony nie przyznał się do zarzucanego mu czynu, a zgromadzony materiał dowodowy nie pozwala na jednoznaczne przypisanie mu winy; brak jest co do osoby oskarżonego uzasadnionych domniemań, iż mógłby w jakikolwiek sposób utrudniać postępowania; jest on świadomy ewentualnych konsekwencji i takie działanie z jego strony jest wykluczone;
2. naruszenie art. 257 § 1 k.p.k. poprzez błędne jego niezastosowanie w sytuacji, w której nie istniały przyczyny uzasadniające użycie najsurowszego środka zapobiegawczego; oskarżony nie ma bowiem możliwości wpływu na prawidłowy tok postępowania; wystarczający dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania będzie w niniejszej sprawie „środek zabezpieczający” o charakterze nieizolacyjnym.

Zarzucając powyższe, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i uchylenie tymczasowego aresztowania, ewentualnie zastosowanie dozoru Policji połączonego z obowiązkiem stawiennictwa w odpowiedniej jednostce Policji 5 dni w tygodniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Preliminarnie – w aspekcie procesowym – przed dokonaniem merytorycznej oceny zaskarżonego postanowienia, należy zaakcentować, że zastosowanie (na mocy zaskarżonego postanowienia) najsurowszego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, stanowiło następstwo wydania przez Sąd Najwyższy wyroku kasatoryjnego, którego motywem było uznanie, że na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego przed Sądem Okręgowym w Poznaniu doszło do wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Z uzasadnienia tego wyroku wynika, że Sąd Najwyższy – w ramach kontroli kasacyjnej – przeprowadził badanie „*instytucjonalnego aspektu niezawisłości sędziego*” w odniesieniu do osoby D . J. – sędziego Sądu Okręgowego w Poznaniu, który brał udział w składzie sądu *a quo* orzekającego w niniejszej sprawie. Celem podjętego przez Sąd Najwyższy działania było ustalenie czy wymieniony sędzia legitymuje się bezstronnością i niezawisłością w ich wymiarze instytucjonalnym,

albowiem jego awans do Sądu Okręgowego w Poznaniu uzyskany na skutek wniosku Krajowej Rady Sądownictwa, której skład ukształtowany został przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. – *„spowodował wzruszenie domniemania istnienia tych nieodzownych aspektów pełnienia służby sędziowskiej, nakazując ich weryfikację z uwzględnieniem okoliczności sprawy prowadzonej przez sąd orzekający z jego udziałem”*. Zdaniem Sądu Najwyższego, ujawnione okoliczności z drogi zawodowej sędziego *„potwierdziły jego silny związek z osobami powiązanymi z władzą wykonawczą, w istocie z Ministrem Sprawiedliwości, pozytywnie wpływając na dalszy rozwój tej kariery”*, toteż sąd kasacyjny doszedł do przekonania, że *„skład Sądu Okręgowego, który orzekał w sprawie jako sąd pierwszej instancji, nie spełniał – ze względu na udział w składzie orzekającym sędziego D.J. – kryteriów niezależności i bezstronności przynależnych »sądowi ustanowionemu ustawą« w znaczeniu konstytucyjnym i konwencyjnym”*. Sąd Najwyższy, zarzucając sądowi odwoławczemu nierozważenie powołanych wyżej okoliczności, stwierdził, że wyrok skazujący obarczony jest bezwzględną przyczyną odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Zauważyć trzeba, że w uzasadnieniu wymienionego wyroku stwierdzono, iż *„uprawnienie do badania przedmiotowego zagadnienia znajduje swe zakotwiczenie w uchwale połączonych Izb: Cywilnej, Karnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., BSA-I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), której wnioskami i zawartą tam wykładnią prawa Sąd Najwyższy pozostaje związany w myśl art. 87 ust. 1 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1093 ze zm.)*. Sąd Najwyższy konsekwentnie stoi na stanowisku, że tego stanu rzeczy nie zmienił wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r., sygn. U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61 (por. m.in.: uchw. SN z 5.04.2022 r., III PZP 1/22; uchw. składu siedmiu sędziów SN z 2.06.2022 r. I KZP 2/22, OSNK 2002, z. 6, poz. 22). Jak słusznie podkreśla się w orzecznictwie, wyrok ten *»wykracza poza zawarty w art. 188 Konstytucji RP katalog orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, które z mocy art. 190 ust. 1 Konstytucji RP uzyskują moc powszechnie obowiązującą*. Wyrok ten nie uzyskał zatem mocy powszechnie obowiązującego orzeczenia i co oczywiste nie mógł uchylić uchwały trzech Izb SN, ani przesądzić o jej obowiązywaniu. Stanović mógł zatem jedynie wyraz

określonego i niewiążącego poglądu prawnego tego organu (Trybunału Konstytucyjnego)« (tak SN w post. z 23.11.2022 r., I KO 79/21 i I KO 80/21; post. SN z 18.01.2023 r., IV KZ 59/21; wyroki SN: z 17.05.2023 r., V KK 17/12; z 14.06.2023 r., II KK 489/21)».

W dalszej części rzeczonego uzasadnienia wskazano, że „we wspomnianej uchwale połączonych Izb Sąd Najwyższy orzekł, że: »Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności«. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy podkreślił jednak, że wadliwość procedury nominacyjnej nie powoduje automatycznie, iż sąd z udziałem sędziego powołanego w takiej procedurze jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.»

Przedstawiona argumentacja jasno i dobitnie wskazuje, że wyłączną podstawą podważenia zapadłego w niniejszej sprawie wyroku skazującego były okoliczności towarzyszące powołaniu osoby D.J. na sędziego Sądu Okręgowego w Poznaniu oraz okoliczności dotyczące jego aktywności po akcie powołania, które to względy – w ocenie sądu kasacyjnego – pozbawiły sąd *meriti* (orzekający w składzie z udziałem wymienionego sędziego) przymiotów niezależności i bezstronności przynależnych „sądowi ustanowionemu ustawą”.

Wyrok wydany przez skład kasacyjny Sądu Najwyższego – abstrahując od jego merytorycznej treści – wydany został z oczywistym i rażącym naruszeniem obowiązujących przepisów krajowego porządku prawnego z następujących względów.

Uchwała połączonych Izb: Cywilnej, Karnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. (BSA-I-4110-1/20) – na

której znalazło „swe zakotwiczenie uprawnienie do badania” przymiotów niezależności i bezstronności sędziego Sądu Okręgowego w Poznaniu – oparta została, jak wynika z jej uzasadnienia, na wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 2019 r. wydanym w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18 (jak też wskazanych w tym uzasadnieniu orzeczeniach i uchwałach Sądu Najwyższego). Powołany wyżej wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 2019 r., jak również późniejszy wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 2 marca 2021 r. (C-824/18) zostały wykonane w omawianym zakresie przez Rzeczpospolitą Polskę poprzez uchwalenie i wejście w życie ustawy nowelizacyjnej z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259).

Wynika to jednoznacznie z uzasadnienia projektu wskazanej wyżej ustawy i zostało potwierdzone przez Komisję Europejską, która w „Sprawozdaniu na temat praworządności z 2024 r.” sporządzonym w Brukseli w dniu 24 lipca 2024 r. stwierdziła m.in., że „Polska w zadowalającym stopniu osiągnęła dwa »nadrzędne kamienie milowe«, dotyczące wzmocnienia istotnych aspektów niezależności polskiego sądownictwa, w wyniku reformy systemu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów obowiązującego od czerwca 2022 r. do lutego 2024 r.. W szczególności zlikwidowano Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego i zastąpiono ją niezależną i bezstronną izbą Sądu Najwyższego; zreformowano również system środków dyscyplinarnych i usunięto kontrowersyjne przewinienia dyscyplinarne; wszyscy sędziowie, których dotyczyły orzeczenia Izby Dyscyplinarnej, uzyskali prawo do odwołania się w ramach nowego systemu do nowej izby w jasno określonym terminie, a wszyscy sędziowie zawieszeni przez Izbę Dyscyplinarną zostali przywrócenii na stanowiska. Oprócz tego polskie sądy mogą wszczynać procedury weryfikacji, czy sędzia spełnia kryteria niezawisłości wynikające z art. 19 TUE. Komisja uznała również, że Polska spełnia obecnie horyzontalny warunek podstawowy związany z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej („Karta”).”

W świetle powyższego stwierdzić należy, iż uchwała połączonych Izb: Cywilnej, Karnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. pozbawiona została jakichkolwiek podstaw normatywnych nie tylko ze względu na treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r. (sygn.

U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61) – kwestionowanego przez skład sądu kasacyjnego – ale również z uwagi na wejście w życie w dniu 15 lipca 2024 r. ustawy nowelizacyjnej z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, wykonującej przywołane wyżej wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Na mocy wymienionej wyżej ustawy nowelizacyjnej z dnia 9 czerwca 2022 r. do art. 55 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej: p.u.s.p.) dodany został § 5, stanowiący wprost o tym, że: *„Okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności”*. Jednocześnie, ustawodawca rzeczoną nowelizacją wprowadził tryb tzw. testu niezawisłości i bezstronności, w którym – zgodnie z art. 42a § 3 p.u.s.p. – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy.

Podkreślić w tym miejscu należy, iż istotna wadliwość postępowań nominacyjnych w polskim wymiarze sprawiedliwości – naruszających standardy konwencyjne – występuje od dekad i polega ona m.in. na: braku niezawisłości i bezstronności organu przeprowadzającego takie postępowania, braku skutecznego i efektywnego środka ochrony prawnej osób w nich uczestniczących, a także braku spełnienia standardów konstytucyjnych. W judykaturze podnosi się, że przed powołaniem KRS w dniu 20 grudnia 1989 r., sędziowie byli powoływani i odwoływani przez Radę Państwa PRL, która była organem o charakterze czysto politycznym, nie spełniającym nawet minimalnych gwarancji niezawisłości i bezstronności, na wniosek Ministra Sprawiedliwości. Przepisy ustrojowe nie przewidywały jakiegokolwiek udziału samego zainteresowanego w procedurze powołania, brak było oficjalnie ogłaszanych konkursów na stanowiska sędziów. Brak było jakiegokolwiek środka ochrony sądowej, zaś proces powoływania sędziów nie dawał – w standardzie konwencyjnym – gwarancji, że osoba

powoływana na stanowisko sędziego sądu powszechnego spełnia wymogi bezstronności i niezawisłości (zob.: postanowienie SN z dnia 14.12.2021 r., II KZ 46/21, LEX nr 3327044; postanowienie SN z dnia 13.12.2021 r., II KZ 46/21, LEX nr 3272188). Po powołaniu KRS, jak trafnie wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 3 listopada 2021 r., Trybunał Konstytucyjny kilkakrotnie kwestionował przepisy normujące postępowanie przed KRS w przedmiocie przedstawienia kandydatów do pełnienia urzędu sędziego. Dotyczyło to np. braku możliwości odwołania się od uchwał KRS (wyrok TK z dnia 27 maja 2008 r., sygn. akt SK 57/06, OTK ZU 2008, nr 4/A, poz. 63, odwołania nie przysługiwały zatem w okresie funkcjonowania KRS w latach 1990 - 2007), ustalenia reguł postępowania przed KRS w drodze rozporządzenia (wyrok TK z dnia 19 listopada 2009 r., sygn. akt K 62/07, OTK ZU 2009, nr 10/A, poz. 149), zasady bezwzględnej jawności głosowań w KRS (wyrok TK z dnia 16 kwietnia 2008 r., sygn. akt K 40/07, OTK ZU 2008, nr 3/A, poz. 44), kryteriów oceny kandydatów na sędziów (wyrok TK z dnia 29 listopada 2007 r., sygn. akt SK 43/06, OTK ZU 2007, nr 10/A, poz. 130), a także ustanowienia indywidualnej kadencji sędziów, członków KRS (wyrok TK z dnia 20 czerwca 2017 r., sygn. akt K 5/17, OTK - A 2017, poz. 48).

Wskazane m.in. w powołanych orzeczeniach systemowe i permanentne wadliwości procedury nominacyjnej sędziów w polskim wymiarze sprawiedliwości, jak się wydaje, legły u podstaw objęciem testem niezawisłości i bezstronności wszystkich sędziów w Rzeczypospolitej Polskiej. Oznacza to, iż ustawodawca uznał, że żaden sędzia SN, sądu powszechnego, sądu wojskowego, NSA i sądu administracyjnego, bez względu na datę powołania, nie spełnia ustawowych i konwencyjnych gwarancji niezawisłości i bezstronności, czego skutkiem jest – w myśl nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. – przyznanie stronom i uczestnikom każdego konkretnego postępowania, uprawnienia do składania wniosków o zbadanie spełnienia przez konkretnego sędziego wyznaczonego do rozpoznania sprawy wymogów niezawisłości i bezstronności.

W postępowaniu karnym przed sądem powszechnym z żądaniem w tym przedmiocie może wystąpić strona (art. 42a § 6 pkt 4 p.u.s.p.). Wniosek składa się w terminie 7 dni od dnia zawiadomienia uprawnionego do złożenia wniosku o składzie rozpoznającym sprawę. Po upływie tego terminu prawo do wniesienia

wniosku wygasa (art. 42a § 5 p.u.s.p.). Przedmiotowy wniosek może być złożony wobec sędziego wyznaczonego do składu sądu rozpoznającego sprawę w pierwszej instancji lub apelację, z wyłączeniem spraw, w których termin do ich rozpoznania i wydania orzeczenia jest nie dłuższy niż miesiąc od dnia złożenia pisma procesowego wszczynającego postępowanie w sprawie (art. 42a § 3 p.u.s.p.).

Obecnie zatem wszelkie wątpliwości co do bezstronności i niezawisłości sędziego – mające charakter systemowy lub indywidualny – mogą zostać zweryfikowane w trybie procedury przewidzianej w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych, która to procedura w sprawie karnej może zostać zainicjowana wyłącznie przez strony (art. 42a § 3 p.u.s.p. w zw. z art. 42a § 6 pkt 6 p.u.s.p.) Procedura ta (podobnie jak tryb z art. 29 § 5 ustawy o Sądzie Najwyższym) służy sądowej kontroli niezawisłości i bezstronności sędziego, który ma brać udział w rozpoznawaniu konkretnej sprawy (stanowiąc *lex specialis* w stosunku do art. 41 § 1 k.p.k. mającego szerszy zakres przedmiotowy) – i w sposób szczególny reguluje badanie kwestii niezawisłości i bezstronności sędziego w kontekście okoliczności towarzyszących jego powołaniu oraz jego postępowania po powołaniu. Przywołane przepisy ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych wyłączają zatem możliwość badania przesłanek z art. 42a § 3 p.u.s.p. w innym trybie. Należy tu podkreślić, że w świetle unormowań zawartych w art. 42a § 3 p.u.s.p. oraz art. 55 § 5 p.u.s.p., brak gwarancji niezawisłości i bezstronności osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu powszechnego w następstwie wadliwej procedury nominacyjnej, nie oznacza *a priori* bezskuteczności takiego powołania, jak też nie wskazuje, że powołany w takiej procedurze sędzia nie jest w stanie spełnić wymogów niezawisłości i bezstronności. Gwarancja niezawisłości i bezstronności sędziego skutkuje bowiem ustawową niedopuszczalnością kwestionowania i podważania tych wymogów przez kogokolwiek i w jakimkolwiek trybie. Natomiast brak takiej gwarancji przez sędziego oznacza, iż w indywidualnych sprawach strony i uczestnicy postępowania mogą kwestionować jego niezawisłość i bezstronność oraz żądać przeprowadzenia badania spełnienia przez niego tych wymogów w przewidzianej w ustawie procedurze – w przypadku sędziego sądu powszechnego – określonej w art. 42a § 3-14 p.u.s.p.

Trzeba też podkreślić, że procedura ta ma szczególny charakter gwarancyjny także dla sędziego, albowiem w razie uwzględnienia wniosku strony, odpis postanowienia wraz z uzasadnieniem doręcza się również sędziemu, którego wniosek dotyczy. Sędzia może w terminie 3 dni złożyć wniosek o ponowne rozpoznanie do Sądu Najwyższego, który w składzie pięciu sędziów utrzymuje w mocy postanowienie o wyłączeniu sędziego albo uchyla postanowienie o wyłączeniu sędziego i oddala wniosek (art. 42a § 13 p.u.s.p.). Wcześniej zaś, przed rozpoznaniem zgłoszonego wniosku – na mocy art. 42 § 3 zd. 1 k.p.k. w zw. z art. 42a § 14 pkt 2 p.u.s.p. – sędzia, którego ten wniosek dotyczy, może złożyć do akt stosowne oświadczenie na piśmie.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, iż oskarżony oraz jego obrońca przed rozprawą główną zostali prawidłowo zawiadomieni o składzie sądu pierwszej instancji oraz pouczeni o prawie do złożenia wniosku o zbadanie spełnienia przez sędziego przesłanek, o których mowa w art. 42a § 3 p.u.s.p. (k.406, k.409, k.410, k.471 i k.474 – t. III akt o sygn. III K 115/23). Skoro uprawnione podmioty nie skorzystały w ustawowym terminie z przysługującego im w tym zakresie prawa, to zgodnie z art. 42a § 5 p.u.s.p. prawo to wygasło. W tym stanie rzeczy badanie przesłanek określonych w art. 42a § 3 p.u.s.p. – w odniesieniu do sędziów biorących udział w rozpoznaniu sprawy przed sądem *a quo* – było niedopuszczalne na dalszym etapie postępowania, i to nie tylko z inicjatywy stron, ale też sądu, co do którego należy stwierdzić, że wobec normy wynikającej z art. 42a § 3 p.u.s.p. w zw. z art. 42a § 6 pkt 6 p.u.s.p. – nie dysponuje on własną inicjatywą w tym przedmiocie.

Uzasadnienie wyroku sądu kasacyjnego wskazuje więc, że Sąd Najwyższy dokonał badania przesłanek określonych w art. 42a § 3 p.u.s.p. poza wskazanym trybem specjalnym, co w tym zakresie skutkowało *de facto* bezwzględną przesłanką odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady sądu właściwego do rozpoznania kwestii, o której mowa w art. 42a § 3 p.u.s.p., w aspekcie liczbowej obsady składu (sąd kasacyjny nie jest też sądem właściwym do rozstrzygnięcia w tym przedmiocie po raz pierwszy), jak też stanowiło niedopuszczalne obejście instytucji tzw. testu niezawisłości i bezstronności, skutkujące rażącym naruszeniem podstawowych praw obywatelskich zarówno po

stronie oskarżonego, jak i testowanego sędziego. Wobec oskarżonego naruszone zostało bowiem przysługujące mu prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności), co wiąże się z koniecznością poniesienia przez niego dodatkowych nieuzasadnionych kosztów procesu przed sądem pierwszej i drugiej instancji (w tym wynagrodzenia obrońcy). Nadto, przekształcenie kary pozbawienia wolności w tymczasowe aresztowanie wprowadziło surowszy rygor warunków funkcjonowania oskarżonego w izolacji, skutkujący pozbawieniem lub ograniczeniem po jego stronie szeregu uprawnień określonych w rozdziale X Kodeksu karnego wykonawczego, a dotyczących m.in. widzeń, korespondencji, przepustek, katalogu nagród i ulg, warunków zatrudnienia, możliwość ubiegania się o przerwę w odbywaniu kary etc.

Natomiast testowany sędzia całkowicie pozbawiony został jakichkolwiek uprawnień procesowych, a w szczególności prawa do złożenia stosownego oświadczenia, prawa do złożenia wniosku o wyłączenie członków składu orzekającego, jak też prawa do złożenia wniosku o ponowne rozpoznanie tego zagadnienia przez Sąd Najwyższy w składzie pięciu sędziów (art. 42a § 13 p.u.s.p.). Testowany sędzia został pozbawiony przysługującego mu – na mocy art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności – prawa do właściwego rzeczowo i miejscowo sądu ustanowionego na podstawie ustawy, jak również prawa do skutecznego środka odwoławczego. Liczba i ranga powyższych uchybień uzasadnia stwierdzenie, że procedura testu niezawisłości i bezstronności, którą przeprowadził skład kasacyjny Sądu Najwyższego w przedmiotowej sprawie, nie znajduje oparcia w ustawie – czego nie można pogodzić z brzmieniem art. 7 w zw. z art. 87 Konstytucji RP – nadto ma charakter inkwizycyjny oraz obarczona jest wadą tożsamą z bezwzględną podstawą odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Wprawdzie Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 19 listopada 2019 r., (C-585/18, C-624/18 i C-625/18) oraz wyroku z dnia 2 marca 2021 r. (C-824/18) dopuścił możliwość odstąpienia w określonych okolicznościach od stosowania przez sąd krajowy przepisów prawa krajowego sprzecznych z prawem Unii. Jednakże w odniesieniu do art. 42a § 3 - § 14 p.u.s.p. taka niezgodność nie została

stwierdzona w dotychczasowym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości, co uprawniłoby sąd krajowy, w tym Sąd Najwyższy, do odstąpienia od stosowania tych przepisów. Wątpliwości co do zgodności art. 42a § 3 - § 14 p.u.s.p. z prawem Unii nie powziął też – jak wynika z uzasadnienia wyroku – skład kasacyjny Sądu Najwyższego orzekających o uchyleniu wyroków w niniejszej sprawie. Przy czym – niezależnie od tego stanowiska – należy zauważyć, że Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 7 października 2021 r. (K 3/21, OTK-A 2022, nr 65) jednoznacznie uznał, że wykładnia przepisów prawa Unii, prowadząca do przyjęcia zasady wyższości prawa unijnego nad krajowym, jest niezgodna z polskim porządkiem konstytucyjnym.

Konkludując, stwierdzić należy, iż uchylenie wyroków sądów pierwszej i drugiej instancji przez Sąd Najwyższy rozpoznający kasację, dokonane jedynie w oparciu o nieaktualną i niestanowiącą źródła prawa uchwałę połączonych Izb: Cywilnej, Karnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. (BSA-I-4110-1/20) oraz w nieznannej ustawie procedurze o charakterze inkwizycyjnym, stanowi oczywiste i rażące naruszenie art. 42a § 3 - § 14 p.u.s.p. i art. 7 w zw. z art. 87 Konstytucji RP, skutkujące jednocześnie pozbawieniem testowanego sędziego prawa do właściwego rzeczowo i miejscowo sądu ustanowionego ustawą oraz pozbawieniem prawa do skutecznego środka odwoławczego, a nadto pozbawieniem prawa oskarżonego do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie – co stanowi oczywiste i rażące naruszenie art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 i art. 13 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Na marginesie trzeba też zauważyć, że niezrozumiała jest końcowa część uzasadnienia rzeczzonego wyroku, w której sąd kasacyjny konkluduje, że ujawnione względy skutkowały uchyleniem wyroków sądów obu instancji i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania w „*postępowaniu odwoławczym*”, który przecież w niniejszej sprawie właściwy jest do rozpoznania przedmiotowej sprawy w pierwszej instancji sądowej. Również w zapatrywaniach prawnych co do dalszego procedowania zawarto dyspozycję, że „*przystępując do ponownego rozpoznania sprawy, Sąd odwoławczy powinien*

w pierwszym rzędzie rozważyć należytość obsady Sądu”, co również nie koreluje z treścią wydanego wyroku.

Sąd Najwyższy – sprawując kontrolę zażaleniową nad postanowieniem o zastosowaniu tymczasowego aresztowania – nie ma rzecz jasna kompetencji do usunięcia skutku naruszeń wskazanych przepisów, niemniej orzekając w tym trybie obowiązany był do ich zasygnalizowania i jednoznacznego sprecyzowania, bowiem rozstrzygnięcie sądu kasacyjnego jest integralnie powiązane z zaskarżonym postanowieniem, będącym jego konsekwencją.

Przechodząc zatem do kwestii zasadności zaskarżonego postanowienia, w pierwszej kolejności należy stwierdzić, że w przedmiotowej sprawie występuje dowodowa przesłanka tymczasowego aresztowania (art. 249 § 1 k.p.k.), sprowadzająca się do ustalenia dużego prawdopodobieństwa popełnienia przez Ł. D. czynów zarzuconych mu w akcie oskarżenia. Zaznaczyć należy, że w art. 249 § 1 k.p.k. mowa jest o sytuacji, w której zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa, zatem – wbrew twierdzeniom obrońcy – przepis ten nie wymaga, aby zgromadzony materiał dowodowy jednoznacznie wskazywał na winę oskarżonego. Ustalenie dotyczące omawianej przesłanki znajduje oparcie w dowodach przeprowadzonych w toku postępowania karnego, a przede wszystkim w zeznaniach świadka D. S. oraz dokumentacji odnoszącej się do obrażeń ciała pokrzywdzonego. Uchylenie przez Sąd Najwyższy wyroków sądów obu instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi *a quo* nie jest równoznaczne z podważeniem wartości zebranego materiału dowodowego i – co oczywiste – nie oznacza, że ustała przesłanka ogólna stosowania środków zapobiegawczych. Trzeba w tym miejscu ponownie przypomnieć, że motywem wydania przez Sąd Najwyższy orzeczenia kasacyjnego było całkowicie bezpodstawne stwierdzenie bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, a zatem powody wydania wyroku uchylającego przez sąd kasacyjny nie dotyczyły sfery oceny dowodów i ustaleń faktycznych.

W aspekcie szczególnej podstawy stosowania tymczasowego aresztowania, nie sposób zgodzić się z obrońcą, że w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia błędnie przyjęto aktualność przesłanki wymienionej w art. 258 § 2 k.p.k. Przepis ten

stanowi, że jeśli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą. W przedmiotowej sprawie Ł. D. zarzucono m.in. popełnienie zbrodni z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. Biorąc pod uwagę sposób i szczególne okoliczności popełnienia zarzuczonego przestępstwa, a także jego ustawowe zagrożenie karą, uprawnione jest stwierdzenie, że oskarżonemu realnie – a nie tylko hipotetycznie – grozi surowa kara pozbawienia wolności w rozumieniu art. 258 § 2 k.p.k. Sam zaś fakt, że oskarżony nie przyznaje się do popełnienia zarzuczonego przestępstwa – co obrońca silnie akcentuje w zażaleniu – w żadnej mierze prognozy tej nie podważa. Przepis art. 258 § 2 k.p.k. wprowadza szczególny rodzaj domniemania w zakresie istnienia obawy, że oskarżony – z uwagi na grożącą mu surową karę – będzie bezprawnie utrudniał postępowanie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2020 r., sygn. akt I KZ 6/20). Stąd też zastosowanie tymczasowego aresztowania na tej podstawie prawnej nie wymaga dowodowego wykazywania okoliczności, które przemawiałyby za tym, że oskarżony w warunkach wolnościowych będzie podejmował działania godzące w prawidłowy tok postępowania. Jednocześnie stwierdzić trzeba, że w chwili obecnej dotychczasowy okres stosowania tymczasowego aresztowania wobec Ł. D., nie dezaktualizuje obawy wynikającej z okoliczności określonej w art. 258 § 2 k.p.k.

Powyższe, w ocenie Sądu Najwyższego, dostatecznie przekonuje, że w realiach niniejszej sprawy jedynie stosowanie najsurowszego środka zapobiegawczego względem Ł. D. jest w stanie zabezpieczyć prawidłowy tok postępowania sądowego, co też uprawnia konkluzję, że spełniony został warunek przewidziany w art. 257 § 1 k.p.k. Argumenty zażalenia ukierunkowane na podważenie niezbędności tymczasowego aresztowania oparte zostały wyłącznie na osobistych ocenach i zapatrywaniach obrońcy co do postawy procesowej Ł.D., które same w sobie – co oczywiste – nie mogą prowadzić do przyznania racji skarżącemu i tym samym do uwzględnienia złożonego środka odwoławczego.

Podsumowując, wniesione zażalenie nie dostarczyło argumentów wskazujących na wadliwość decyzji o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego Ł. D. W tym stanie rzeczy – wobec braku przesłanek negatywnych określonych w art. 259 § 1, § 2 i § 3 k.p.k. – zaskarżone orzeczenie należało utrzymać w mocy, o czym Sąd Najwyższy rozstrzygnął w części dyspozytywnej niniejszego postanowienia.

Marek Motuk Zbigniew Kapiński Ryszard Witkowski

[PGW]

[ms]